

श्रीस्वस्थानी व्याख्यानं मर्त्यमण्डल कथा ८५

357.
Svasthāni
mṛtyu maṇ-
ḍala

आशा नरकवाचि
2248 I
ASHA ARCHIVES

स०

ॐ नमः श्री स्वामी नीयत्रमः ॥ ॥ पुस्तक्यदवीं स्वामी नीं महर्षि गतच्यं गुरुं । आसौ गुरुं स्वर्गलानान् वक्ष्ये आरथान्
मूर्ध्नि ॥ ॥ श्री नारायण उवाच ॥ ॥ पुना कथय मां शांता विष्णु नागिनिजा गुणः अगुणः यत्र मन्त्रार्थः यजुः तदर्थः
मर्त्य ॥ ॐ कारं गुरुं लिख्ये सैव शांता मूर्ध्नि ॥ गंगजल नमस्त्वाय गन्धसिन्दु वस्त्र केः ॥ यद्वा यवी तप्ये ध
वदीयनिवदनेः निवद्ये रूलमूलोः यकोत्तैर्युक्त कर्दमेः ॥ ताम्बूलयुग कर्पूरं सुत कर्पूरं काकिनी ॥ निवद्यज
यक्ताग्रादि अर्घ्यं दत्वा मूर्ध्नि केः ॥ शांता नमस्त्वाय कार्या स्वाम्याः शुद्ध्यादिजाः ॥ ॥ स्वर्गप्रजापति दक्ष
सीरुस्य मूर्ता रवन् । निवधर्मनिष्पन्ना थ कथयथा ददौ मूर्ताः । दक्षावमानि तः पूर्वं ईशुना दवर्त्तयति ॥ स्व
ति कुट्टु विष्णु रूम न्यत्र द्वा रि ना विवन् । अस्या दं गर्व सर्वस्वं हन्ति श्या म्यवर्त्तयति नः ॥ संप्रधायति वक्ष्ये ॥

सुत दक्षः प्रजापतिः । संप्राप्य च स्वर्गवर्त्तनं दवानां दूय वाक्कवान् । अहं यियुर्दूय ईश्वर यद्वा सा ह्युक्ता त्रिहा ॥ ॥
वकाय ह्यसौ शांता नानयन्तु स्वर्गाचिना ॥ गताः स्वर्गमधय ह्युपु वरु दम्यती वृत्ति । संप्रधाय वरान् पुत्री मवी निष्प
रर्त्र विधिं ॥ गन्धर्वो पुत्रा यद्वान् किन्नरा नारायण मूर्ती । त्रैलोक्य वासिनः सर्वान् सतीः स्वर्गविवर्त्तयन्त । आदूय
चक्रय ह्यदि सुदिनं सुमूर्ध्नि के । दवे कथाः स्वर्गवाः स्वर्गवर्त्तयन्त । कात्र ह्यवर्त्तयन्त ॥ ॥ स्वर्गवर्त्तयन्त । दक्षाः स्वर्गवर्त्तयन्त
माग गः ॥ कर्दव दवा वसति कसती यत्र मन्त्रार्थः ॥ ॥ निविना कुल स्मृत् केला सै गतवान् । दक्षाः निवी पुस्तकाः
थ निवन् विहिताः ॥ निवात्रि नः निवन्ना थ युसै ह्युपनिषत्तव । दक्षाः सतीः स्वर्गवर्त्तयन्त । दक्षाः स्वर्गवर्त्तयन्त ॥ ॥
नारायण उवाच ॥ ॥ शांतिः ॥ मवायं पितुर्दक्षस्य गन्धर्व । दक्षाः स्वर्गवर्त्तयन्त । दक्षाः स्वर्गवर्त्तयन्त ॥ ॥

निर्वैर

२५०

मालेकात्रासदृशोऽथ वसन्ति पितृमन्दित्र । अथात्रा गहसंयुक्ताः स्वप्नारुणक्षयस्तु ॥ ह्मिना दव गहस्येव यद्गुप्तं
 त्रविक्तकाः ॥ महात्सवामयादृष्टं हस्तीभ्यः त्रिविवर्द्धितं ॥ ॐ तिष्ठत्वा वनावाञ्छं नान्मम महात्मनः ॥ दवीसतीम
 लादृष्टं ॥ कम्पारुयुताववीनु ॥ ॥ श्रीदशुवाव ॥ ॥ यत्नः ॥ मलादव कथं नृष्यः पितामम । ह्नुना कनकथः
 य किं निमिर्लनवम्यर्हं ॥ ॥ श्रीर्गकत्र उवाव ॥ ॥ इत्युदविसती त्वं हि मादुःखं प्राप्नुव प्रिय ॥ प्रजापते त्रप्रिया त्वं
 मप्रिया पितृनाम्नर्हं ॥ ॐ ति नृष्यः पितामम निमिर्लनेव वरुर्हं । अर्हं न वसलायऽथ वन्धुऽथ पतिनेव च ॥ ॥ दशुवाव
 ॥ ननिवार्या त्वया दव अर्हं पितृ गृहं वड ॥ ॐ त्वत्कामागता दवी सकायाम्निनासदृ ॥ अनिवारं गताया वीं दिर्गकाल
 म्दुर्लभं । या गस्य दमस्य अष्टायां नवमी दिने ॥ यद्गुप्तं विप्रोऽप्यर्हं नत्वा साधु न जातु गद ॥ उवाव पितृना

कस्मादहं तव सुनदि ॥ कथं ताहं समाहूताय (थेतामसदादनाः) ॥ दक्ष उवाच ॥ अयि कश्चमहाधन्यं अतश्च स
र्वमङ्गलैः अयं नमना (गदा) दाषणवममेव हि । तादृदि धीय यथा वा मया दत्ता सुवृद्धिना ॥ यस्मिन् तिष्ठतं दवि न
वरत्नं मङ्गलः ॥ मङ्गलस्य सुखं न अमङ्गलं तत्रैव न । ननु तपि न वेत्यत्रिंशत् स्मलपितः ॥ म (ध्या) यथा
यवर्म रूक्षि चर्म रूक्षीय कः ॥ ग्रीवा र्णवित्तस्य सूर्यस्य सर्वांगस्य सः ॥ दक्ष उवाच ॥ नादध्वं वामं धनं रूत्रः ॥
मूढमालाधरो वृद्ध वृषगश्च दिगम्बरः ॥ सौ न (गद्य) क्षय कस्मै स्मान्नाहूय न निवः ॥ यस्मिन् (गद्य) राह्यात्पु
त्रि सूर्यमश्नाह गं सवि । इकूलान्य नूकूलानि तत्रानां कृतयः ॥ ३ ॥ या (गद्य) वधत्रिंशत् स्मलपितः ॥ गत्य गत्य
हव ॥ ॥ ॥ कस्मात्पुत्री दवि निवति न्दी स दूष्णः ॥ अग्निं कृत्वा यथा नाथ उवाच ॥ सर्वग एव न ॥ ना नद

स्त्रिगायाति केलाई ॥ १ ॥ कृतानयं । न त्वा निवा (प्र) कथय त्वा तां ह विमर्कु न ॥ इति ॥ त्वा निवर्कु ह ऊरा प्रकां मही नल ॥
 आस्तात्वा वीररुद्रास्थः प्रादुर्गता रवारुतः ॥ प्रत्यक्ष प्रणिद्या कात्रः काल मृत्यु प्रकपनः ॥ उवाच च प्रहस्य भर्तुः
 भूमि मही नदधन् ॥ आसी द हि पि तः किं क कत्र वेदा ह्य मूर्ध्म (व) द्वा भु म् क क वलं कत्र वा नि त वा ह्य ॥ पि वा नि वा
 भू वा न्म फा थ क न व ल क न वे । व द्वा डे ली नि वं प्रा रु द क य हं वि ना जय ॥ मो ला वा ह्यं स मा धा य रु त या गि नि स य
 तः ॥ व तुं ष षि स मा शो रिः स रु प्रा य त दा ध रं । त दा ला क्श म्नाः स र्व य द्वा ग न्ध र्व कि न्न तः ॥ अ य म्ना म्नि ला को
 थ्य प्रा सा रु स्मा य ला यि ताः य ला यि तु म ल का थ्य रु कि ता रु त ना य केः ॥ या गि न्धा रु उ मा लि न्धा न्ध र्यं कृ त्व कि
 वे मि थः ॥ कं वि ष्टु दी त्वा व रु ड कं वि थ ह्नि य रु दा । वि ष्टु द व द नं वी रः च य टः ॥ त द्वा त न ॥ इति कृत्यः

३

निवाद्या ग म ही ररुद्रा नि लज्जि तः ॥ विधिः सर्व म क थ य त्वा त्र ऊ षः वि ष्ट कि नं । नि वा मृत्यु ग तां का की स ती मा ला क्श
 दः खि तः ॥ गृ ही त्वा ह्नि दित्वा ह्य आ लिं ग्य व पु नः पु नः ॥ पु नः प्र पा त स हि ता द श्या रु मो म द ष्व त्रः ॥ मूर्का म वा य
 स त दा उ क्ता य मूर्ख मी द्वा व ॥ स ता श्रु द्वा द र्यं कं ल ल व नं य त्रि कृत्य व । विल ला य नि वा दी नः द्वा द वि द्वा स ती नि व
 क थ मी त्वा श्र ग न्दी त्वं द हं न स रु त म या । किं व द्वा मि त व गु र्ग की ता काल ध ना दि कं । विल ग्ना व द्वा धा य ष्ठा कृ दी
 त्वा व स ती ग न् । उ न्न रु र्व र्व ध त्वा व क ष मा स ऊ रु त ल । स ती द हं नि व म्य ष्ठा त्वा जी व मि व ति ष्टु नि । द क्त य व क
 व न्ध हि उ द्वा वि ष्टु द यः स त्राः ॥ नि र्व वि ष्टु श्र क्ता ग म्य नि त सा स म या ऊ य न् । नि वा पि व द्वा व र्षा मि उ न्न रुः पु व लं
 त दा । द वा वि षा द मा य न्ना वि ष्टु वृ ष्मि म वी क त न् । अ न क दं ॥ काल न स ती द रु म या त य न् ॥ पू ति ग न्ध म रु

स्व० सुयस्त्रनिर्वद मास्त्रिगाथागधन (हापुष्यवाहं विना दवा नः) किमधि गच्छति ॥ ॐ कृमि कृमि ति या च वा दूय स वरु
 ननी। सुयस्त्रन कथयामासु र्देवास्त्रनायित कृर्न। सुयस्त्रं गहया लाम दव कृत्तु मरुं ॥ नमस्तुत्य न तीय को वरु नः
 नमस्तुति ॥ ॐ पुष्यवाहं पुहान वे रुदि ॥ ॐ आस्थका नमः ॥ दग्धलि वे नमः टिटि ने गु ऊ नाग्नि ना तदा ॥ नेतिः पुहाम्य
 दवर्ग वद्धां ऊलि नरुषतः ॥ विलाया सुविर्न कालं ॥ ॐ आका मगति र्देवत् ॥ स्वा मिदानं सुत्रं ॥ न दारुम दसि मप्रु
 ॥ निव उवाच ॥ ॥ नमः ॥ सुव वा मद्य नरु ऊ नम ति जाय न पुन र्ह व र व हलो न व द वि न र्म रं यः ॥ रु ष्वा व न र्म रं
 पाय पुष्टु म्म सुत्तु न र वत् ॥ न दान व वि या गधि ना ॥ मा या ति स त्व र्न ॥ ॐ ति द त्वा व र्न न त्या सा ग ना ध्या य न प
 ति ॥ नि वे ना पि स ती स्त्रु म्म त्वा र्च स म्म पा ग नी ॥ ध्यान द धू न दृष्टा सा हि मा ल य स ग र व न् ॥ पा र्व त्या प नि का मि

५

न गयस्त्रक म न य धीः ॥ यतिः निवः पुहया नम ॥ ॐ ति ह्वा त्वा मरुं ॥ नमः ॥ ऊ ग म म त त्या स्थ ति र्द पृ स्त्रु न य कि नः ॥
 ॐ तु वं ष ध रा ह्वा उ ना व म म मा स्त्रि नः ॥ व ऊ रु स्त्रु कि नी टी पा र्व ती नि क र्द ग न ॥ ॐ ग मि त्र न के न द वी गि त्रि ऊ व न
 मा स्त्रि ना ॥ निवः स्म न रु म ति र्म अ र्थ द त्वा ह्वा र कि नः ॥ ॐ ग मि त्र न के न द वा र व तुः स म्म पा ग नः ॥ दृष्टु म र्द न्दं स पा
 र्क पा दा र्था दि ति ना द नः ॥ नि वे स्थ आ न न म्म सा द ना त्य स र व तः ॥ ॥ पा र्व त्या वा च ॥ ॥ कि म र्थ मा ग न ॥ ऊ
 जा य न को रु क म म ॥ ॥ ॐ तु उ वा च ॥ ॥ म मा स्थ र्थ म रू ऊ र्दं दृष्टु म व स मी दि र्न ॥ अ न क र ह्वा वि दि नः निवः
 य ति न वा पु र्था ॥ किं दृष्टा की य न र र्का नि वा ॥ म रू ल न य ध क ॥ अ ति वी र त्वा दि ग्वा सा ग्री वा स र्थ वि र व हः ॥
 ह्वा य न यि न्ना वा नी ना जा पि ह्वा व न न तः ॥ ॐ कृ वि त्थ यः स निवः स न्द नी र्वा व न न न ॥ ने व था ग्वा नि व स्य त्वं व ह्वा

ख०

मो वनवर्तिनि। ॐ तिष्ठत्वा देमवनी नावादिन्द्रावदिकुतः॥ ॥ श्वेतु उवाच॥ ॥ दृष्टं न वचनितुं हि साधुता
धूमिनिनुक्तं॥ मां यः स्थितिं न दावात्का साक्षात्कारं ददो भिवः॥ अष्टातिथिं मय ददित्वा साविलम्बिनस्तुन्दरी। तद
र्थाया च नीपाद नमस्कृत्य मय दधत्॥ कथमष्टातिथिं तु स्य दीयते यत्र मध्वत॥ विदुः नान्तामवाप्येव। त्वीदृश
मिमरुध्वत॥ ॐ त्र्यम्बा उक्तं मयुः सुहृदिमालयनिवर्तनं। हिमालयमिव दृष्ट्वा कर्त्तव्या विदुमागतं। ददो भि
वायदुहितां सख्यं नयथा विधि॥ निवेदं ससुगादसं ददं प्राप्य सदा भिवः॥ अक्यायां लतीयायां मूमद
वातिथिं ददो। निवायदधियाग्राहं वदुष्ययुतं निवा। अष्टातिथिं न थादत्वा नित्रिडावावगच्छत्॥ शंभुभा
नवप्राप्त्यर्थं कटिधर्माः कृतमया॥ तीर्थस्नानं तु तं कृत्वा नाफः त्वं पूज्य पूजतः॥ स्वस्त्वा श्यप्रसादनप्राः

प्राप्तित्वं महेश्वर ॥ अथ नया दर्शनं नया गः स्वस्वा न्या उ ग दी श्वरः ॥ मयान्त्यश्च न धर्मा ला कव न तुर्ग कत्र ॥ ॐ ह्युक्ता स
फर्षि मूखा ना दूय मित्रि जा नदा । गङ्ग धर्म मानुष ला कं व न रशा पय थ दू र्ग । या क्ते भी इः ख नी ना नी नद (य क थ ना
मि दं । ॐ कं प्र स्वा य या मा स पा र्व नी मू नि पू र्ण वा न् ॥ ॥ ॐ ति वि पू षा र्व नी स वा द स्व स्वा नी उ न म दि मा स्व र्ग र खः
शुः समा फः ॥ ॥ ना न द उ वा व ॥ ॥ ॐ दानी मू श न म र्थ म शु ल ह्य क थ भु र्ग । द क्षि ण र्थ दि गि वे प्म पु नी उः
प्म पु नी समा ॥ न ह्या म का द्वि डा क्ता सी तु गि व र ह्म नि ना म नः ॥ न ह्य प त्नी सी ना म्ना स ती उ न य त्रा य क्ष ॥ पु न ह्य
नि क र्ण ग म व द त्रि र्थ सु नि र्म ला । पु र्वे ज न वि या क न स क ति न्ना ल र द्वि डः ॥ द त्रि डा पि द्वि डा नी ना ष द्ध र्म न
उ ह्म द्वि डः ॥ स ह्य वा दी स प्र ध र्थ द म्य नी पा च द न्नि थः ॥ ए म वा न ग (स श ह्य गि व ह्य न न य ह्य व । स व नं कीः

स०

दादिवात्रिणीं। अत नन्दनसुनी गच्छ। पालयामास गीसुतां। ना नदीमुखं वष्टियागं। नाम वक्तु यथादि न॥ (गम) धनु
स्वर्ग दानादि गुरुभाकिं वकात्रह॥ मदासावर्द्धन (गम) मा. शुक्रयक्षय थाभाभी। पिताः शुश्रूषर्ष वक्तु मया (गम) ह
वयात्रिणी। वाफ्र एष्य तदायवै. कासलक्ष्मी धर्न ददो॥ गं गम तट द्विजं नृप्य तदा गक रयं ययी॥ द व क न्या यु तः ग
कुः के लाभं व न गी गतः॥ ॥ इन्द्र उवाच॥ ॥ मरुत्तं मम विरया र्णं ह्य तं लया नदि। नमस्तु द व द वे न ह
यं ह नम माधिय॥ मरुत्तं मम ल (गम) विप्रः भिव र कृति नो म नः। व फ्र पूर्यां वो दान्यथ गं गम नी न द द नृदि गतः॥ स
कलक्ष्मी धर्न ददं यवै यवै सिर्ग कत्र॥ तस्य पूती पुष्प युता तपा युक्ता सुम मला॥ द व क न्या सुमा लासा तस्मा हीया
गतः पुण॥ भन हं त्वं मरुत्तं न. इति मरुत्तं मरुत्तं॥ उवाच भर्तु मा री त्वं उपायं किय तं मया॥ स्वस्ति न ग

८

कुरु क. पुन नन्दन मरुत्तं मम॥ इन्द्रा मरावती गच्छ त्रमस्तु सदा भिवं। भिवापिवि कयित्वा गमत्ता पालं व
च नास्ति तः॥ उमत्रु वादयित्वा तु. इली विप्रस्य मन्त्रि न॥ या विर्न (गम) ह वा इन्द्र ता नास्ति नास्ति नि साव वी तु॥ मा गी
वा वस्तु न ददि. नाभि मन्त्र स्य विद्यतं। रिद्धं ध त्वा गता सा तु. (गम) ह वा रिद्ध का गतः॥ रिद्धं गृहीता ने वा ह्यः का
याली का धर्न गतः॥ भर्तु उमत्रु न दन. कथया मास वे भिवः। अर्द्ध का न युता त्वं हि. रिद्धं नास्ति नि साव वी तु॥ त
स्मात्त्व मरुत्तं इन्द्रा मरुत्तं वा नी न गदि तं। वर्ष सफ मियु क न. द्विज न स ह (गम) ह वं। उवाचः सफ वर्ष ह इ
गया स मरुत्तं मरुत्तं। वस्मा सा नृप्य मायातः पित नो वा लि (गम) व। संपत्तिः कथया या तु. ना नाइः खम वा ह्य
सि। कया ली न द मरुत्तं गता कर्द्ध न मी भवतः॥ नृना दसा (गम) ह वा र्द्ध. मा तु न (गम) ति दुः खिता॥ विधया

मास तां कन्यां सती कार्य विचक्ष्ण ॥ कापालिकः पणमु जामाता नेव वागतः ॥ कन्या रिदि यितुं कापि यत्न तापि न
 लब्धवान् ॥ निवृत्तः क्षितिदुःखिनः गंगमती त्रै गतीरुति ॥ उका वृद्धता भाविप्रः दृढमर्ग न बाधति ॥ कुतः कृष्णः ॥
 विकलः ॥ लुपला लालं केनूरवः ॥ उता दृष्टाय विप्राय ददौ कन्यां सया वितः ॥ कथं दीयते तुल्यं मया वृद्धमदी सनः ॥
 वृद्धावुवीर्त्तं हि कन्यां न दास्यमिति मर्म ॥ निश्चिन्ता विद्वज्जलम् ॥ विनाशा कुलमानसः ॥ कापालिक वचस्युद्यदिः
 ऊह्य वचसाग दास्यं गृहं भने के नीतः ॥ यथा यथा विप्रमु कार्यं वृद्धः समागतः ॥ पूर्वोक्तं कथयामास वरुणस्यो थ
 रसुतः ॥ अथ पूर्वमुखी रत्ना विनाशा कुलमानसः ॥ एविलाव न थाभापाः ददौ तस्मै दिऊ नमन ॥ सुवलायी भुंक्तुं यमु
 सव्वीना कुर्यात्सु नान् ॥ उदाहृतं च वकानाथ कश्चिन्मासा निवर्त्य च ॥ कापालिकः पणमु जामाता नेव वागतः ॥

रुता पुनर्वृद्ध विप्रा गृहं कर्तुं विना भयम् ॥ सर्वस्वं स कुर्यात् नीतं दत्तं दारु निर्वृत्तं कः ॥ महादुःखी श्रुति कृष्ण संप्रधाः
 श्री स्वराश्रया ॥ चन्द्राति पुनर्गं मुं यत्नानम कत्रा रुपा ॥ चन्द्राति पुत्री वाक् ॥ उत हुवनम हुल ॥ उत हुम गतः
 यथा लुदली वनम हुल ॥ मूर्खे रत्नसुसंकीर्त्तुं लीले गहं च का नरु ॥ मर्कटी जालसं कर्त्रं दृष्टुं गहं तु गारवाः
 ॥ भा कभा रुय नीता स्मा पु विवम गृहं गदा ॥ निवर्त्तमानः प्राह त्वं हि गर्हवती प्रिय ॥ जामात दर्थं दृष्टुं के नास्ति किं
 चिद्गुणक ॥ भीम कानय नार्थके त्वत्पुत्रव न पूर्वक ॥ अमा कर्त्रं गमिष्यामि रिक्ता र्थं त्वत्पुत्रं ॥ माखदं कुत्र गहं
 त्वं कार्यं कृत्वा भुञ्जया ॥ निष्ठु त्वमन वद्यां गि यावदा गमनं मम ॥ गमरु वा रुवनं प्रमिन्त्युक्तं न हं त्वया कथं ॥
 निर्वृत्तं न गता विप्रः पाथयं च ददावथ ॥ रुदा गमा कृष्ण युता वृद्ध नयति नाविना ॥ वका नृपुं स व विधिं ति

ममानयनीचयत् ॥ यजमानोपयाशेववपुःकर्मचकारत् ॥ मासपूर्वसूताजाता ॥ गमरवायामनात्रथ ॥ कुर्वः
 लक्ष्मणसूक्तः सुन्दरादः स्वनाभकः ॥ क्रियाकर्मतदाकृत्वात्राप्रक्षयविधनतः ॥ नामावधत्रर्षीचक्रनवत्राऊ
 मि ॥ गमरवा ॥ यजयज्ञायवीतादि क्रियांनिर्व्वह्य ॥ गमरवा ॥ यजमानोपयाशेव ॥ भस्मादत्तायथधर्मावत्रुक्ष
 नगत्रीवासी सुमित्रामिद्विजात्मजा ॥ वन्द्यावती नामकन्या विवाहमकरोददः ॥ नवत्राऊ कृदावाच ॥ मातर्दुः
 स्वसंयुतः ॥ कुलकक्षयं निःशुक्तः ॥ पितृहीनस्तथेवव ॥ ॐ तिलाकावदकिस्ममदशुकथयौवह ॥ मातावाच
 तवपितुर्बुलंस्तथा कथं सुत ॥ त्वं विंशुगर्हं हि नमस्तु ॥ गतादंशं कर्तुं दिङ् ॥ स्यापिननिवर्त्तुं तज्जीवि
 तावामतापिवा ॥ पुत्रस्तदापुसंयादं ॥ जह्यास्यामिस्त्वर्न ॥ पितुर्द्वयस्तर्षीदि ॥ त्रिभिर्मार्गैर्लभेवच ॥ १

जीविताज्ञानयिथामिथितिविवात्रह ॥ मातावाच कथं पुत्रं दृष्टं तवसंमतं ॥ मुखमालाश्रुतं तं तवमस्वदभावर्न ॥
 नानाविधैर्वात्रितापि निर्व्वधन्ययथोतदा ॥ पितुर्दुःखं तां प्रमाद्युर्मदंशं कर्तुं यथो ॥ गमरवास्तुषयासादुर् ॥ शकदुः
 खयुतावसत् ॥ स्तुषावाच तदा ॥ श्रुत्वा पुत्रं कर्तुं न कर्मक्ष ॥ त्वया वा उक्तं मातर्मायास्वंगुरुमन्त्रिणी ॥ पुत्रस्तवयदायाति
 ममाक्षानं तदा कुरु ॥ गमस्यावात्रिगाहातु ॥ गतास्त्वमन्दित्रं दिङ् ॥ उकाकिनी ॥ गमरवातु विधाया कृमिनाहर्ण ॥ उतस्मिन्
 नत्रदवी ॥ यार्ध्वं नीतिवर्त्तयुता ॥ सफर्षी नृपुषया मास ॥ मर्त्यलोके प्रकाशितुं ॥ गमयात्कान्यु कृतिस्तु का कृंशीदः ॥ खिनीव
 द ॥ गमयात्कान्यु वीदनी ॥ गमरवात्य नदुःखिनी ॥ सुखयुक्ता ऊनास्तर्षी तस्या गदं पुदं यत् ॥ गमरवति तदाक्षानं च
 कुः सफर्षयस्तदा ॥ कयाटं रुटं न कृत्वा ददर्श मुनिपूजवान् ॥ आहूयात्य कर्तुं नीता हृदयी ॥ ० न्यवलयत् ॥ पा

दयकालनैकत्वा किमागमनकारणं ॥ ॥ स्पर्शयउचुः ॥ ॥ स्वस्वशास्त्रयुगवक्तु उक्तं शिषु मागताः ॥ गमरवाहकथं वि
 प्राः कथयस्वममप्रश्ने ॥ ॥ स्पर्शयउचुः ॥ ॥ योषस्वपूर्तिमायाकु उक्तं तर्ह्यमाचवत्र ॥ माद्यस्वपूर्तिमिदिनत्रुतं स
 म्यक् समाचवत्र ॥ अष्टातत्रममपूर्य पावयस्वर्षिषातदा । अष्टकयतयदयं स्वयं शर्वपुत्राजयतायत्यलावसुता
 यायतदलावददत्यनः ॥ मित्रपुत्रायचपूनर्तद्वामाहयतर्ह्यं ॥ इति श्रुत्वा तदा गमाकिं विदुः प्रतीकनी ॥
 इत्युक्त्वा सुप्रमादाय नामूलं कुतुमागता । तत्रेणदुरुमत्यन्तं विलम्बमहवन्मनः ॥ तस्य गदकिं किदपि नास्ति च
 कंसमीक्ष्ण ॥ काकिनीर्दयी ० ह्यध्वध्वमप्रनिर्ययो ॥ गमरवाहविताया नाम्निस्तुनविद्युतं । त्रिदया
 यिनीवाहं लम्बदी नमिर्त्तं करं ॥ मार्ज्यामासकाजयं दृष्ट्वा हर्षमयागता ॥ धर्मस्य कथनं किन्तु नाहं दातुं

समागतः ॥ धर्मशास्त्रविमयिमर्द्धं दातुं समागतः ॥ यथा कंसमनिनामनु कानयामासवा द्रुती ॥ अष्टातिथिं स्वपुत्राय स्थापय
 मासपुष्यकं । यात्रां च तदा कृत्वा त्रायीयां गतुं ह्किता । तद्धर्मस्यपुत्रावनपुत्रस्य ह्माः समागतः ॥ कंसपुत्रवितावाहमि
 तिपूर्वतं वदिता ॥ ऊर्लंदत्वा एदयी ० सति वंशे पत्रस्यत्र ॥ कथास्तुप्रचकारं सुगन्धमन्दित्रं कथं । इतिपूर्व
 तप्युक्त्वा स्वस्वानीपूजितामया ॥ अत्र शर्वसुतस्याथ शोडना र्थं हुकात्रयत् ॥ विधिं शारणा नकथनं निजितायां तु
 कावितं ॥ अत्र शर्वदयवलायी स्तारुं गंगतटं गतः ॥ षड्धर्मादिचकाराथ स्नानं र्हादिका क्रियाः ॥ ध्मात्वा विध्यः
 स्वर्तदर्वमयया पूतमानसः ॥ आविर्हृतः सगंगायी दर्वद्विहृतस्तथा ॥ नवना ऊष्टुममवचः सतायता विडा ।
 लावत्यदं लर्त्तं त्राडा रविश्रमिममाह्वया ॥ वम्बुदिवम्बुजातादि दत्वा दवस्तिनादि तः ॥ नवना ऊष्टुममवचः सतायता विडा ।

स०

उत्ताचि नशा मातायुर्गुं समीक्षा थ कनसंप्रत्ययादिता ॥ धर्मस्तदकाशमाता अथादाता न विद्यत ॥ ब्रह्ममहाविधिं उक्ता
लावक्ष्यनगरीगतः ॥ तस्मिं लावक्ष्यनगरे राजपुत्री नृपानदि ॥ रुहिनाद्यदयूकन स्वर्धून नृपमार्जर्जर्ध ॥ चक्रद्विजं प्र
गृह्णाथ गता राजकुलं प्रति ॥ रुह्या नृराजपुत्री द्रुहं गंधर्वसंकुमात् ॥ लाकागमवगदुक्तु गत्वानीयवसुखं ॥
पुत्रीहितामात्यमातासंयुक्ता राजता गतः ॥ अरिषिका राजलक्ष्मी धनलक्ष्मीं पल्लवान् ॥ माहुरुक्षुषं लाया मात
रीवाक्षुमवती ॥ वर्यदात्रिदुःखार्कः प्रदानी धनेर्युतः ॥ अन्नदानं कत्रिष्यामि एकाद्रुयमदी सुवान् ॥ यथि
द्यायहितासर्वं तथादानं ददौ नृपः ॥ मातुत्रग्राकथयन्ममराया कवाहिता ॥ मातावाचस्वर्गदुक्तु गता च
न्यावती स्तुषा ॥ दोलिकी प्रवया मातु स्तुषा नृपुं विस्मिता ॥ चन्द्रावती नाम नक्षो वदयित्वा गती लत्रन् ॥ सावा

१२

प्रतीदोलिकी तु द्रुक्पुष्टी कुगच्छथ ॥ दोलिकावाहुरुक्ता नृपु चन्द्रावत्यासकां क ॥ अहं चन्द्रावती नाम्नी नतिदा
लिकया र्वच ॥ सत्यं ब्रह्म र्वाम वदवाभयनिर्जुनी ॥ दोलामात्राया गच्छतीं पुष्यवृष्टिः यया नृद ॥ दोलीरुमी
निधायको द्रुक्वापुत्रमलुर्ल ॥ गत्वा द्रुक्पुनः पुष्यं धत्वा तस्थे समर्पयन् ॥ पुष्यं धर्मचतया ग्यं चन्द्रावती
पुत्रवत् ॥ नृपु चन्द्रावती क्रियं पुष्यं क्रियं के दूत्रतः ॥ अहं नदीनी गयी जा वायुना आकृली कृता ॥ युवां धर्म
ह्यकर्त्तुं प्रोयापिषा विनिममती ॥ छीवनं पुष्यं के कृत्वा प्रक्रियं दूत्रतः कृता ॥ ब्रह्म द्रुक्वा वहि लाच नदीया
नो नृदोलिकी ॥ विमानवर्धनघना वक्रनिष्य वनिष्ठुन् ॥ नृदो लयातता यस्या मध्यं सायापि नक्षधः ॥
रात्रिकी सदने याती नदी कर्दमवाहिनी ॥ मत्स्याद्या माता द्रुक् विस्मयं कुम्भतु समं ॥ गच्छ निवदनं ता

ली चक्रुर्ब्रह्मसुतं ॥ पुजाः सर्वाः समाकुर्यात्ताजानुगतस्य ॥ राजा च वनतालाकाशलादनुक्तितामनः ॥
 पाविनी जालमध्यगुह्यमोर्ध्वं समाकुर्यात् ॥ न वनतन आसत्तुं द्रष्टुं पुरोऽथ भवकेः ॥ अर्थं दत्वा वरुणादि नदी
 निर्मलतायका ॥ राजा च स्वगृहं याता निर्णयं शर्तं वकात्रह ॥ वाक्प्राप्तं गच्छति शक्यं नृपयन्तिताः ॥ तदा
 द्वो वक्त्राभ्यां तोददृशुः प्रसीतदा ॥ नाम्ना कर्ष्यं नदवस्थ कपिलस्थं द्वितीयकः ॥ शपिहृष्टो कृगनात्रावलिष्टुयदि
 कोपनः ॥ शक्यं लयं गमिष्यावा ममार्थं किं विदामय ॥ नानीयं न द्विजावृक्षा गतो दावग्रजानुजो ॥ शक्यं लयं वरु
 पाया यथैव शक्यं सर्वं ॥ किं विदामा न्विती वियो दृष्टो गम रवसुन्दरी ॥ पृच्छतां राजा विप्रो यद्येवमुपाहृत
 ऊनी ॥ इः शिवी प्रार्थयदन्नं दत्वा तस्यानुभादिनं ॥ इत्यन्तं चान्नयानं तु राजनयनिपूतिनं ॥ तोदोर्ध्वं काचनीयानो

१३

गहो धत्वा समागतो दूतदृष्टुं वतो वियो यावेमा नादियापिनी ॥ गह्याः समीपमायातो उक्तं दायां यथा तथा ॥ हस्तो मुखं दा
 लयित्वा लुङ्गनीं लनयानहि ॥ इति वाक्ता गतो वियो नदीं गत्वा जनेः जनेः ॥ नदीं नृगतामस्याः गमयदन्नं तमाऊनी ॥ कर्तुं
 वसितामनु नरुं जातं द्विजासुदा ॥ अयुक्ता लवशर्तं नृत्तं नृत्तं नयायसी ॥ गृहीतं रस्मसं स्थाप्य रस्मशकुं मनादधे ॥ र
 स्मवातं ननीतं तु आसतामस्याः पुष्टं भवता नृनाददृदयं ताशु रूविधियापिनीति वाधेयं मास्त्राय सायोधुता नरं समासदा
 निर्णयं कथास्वयं चक्रं माधधर्मकेकात्रह ॥ यं कनपूर्यं संधाय ऊलनदधिदृष्टुं कीर्धर्मनः सत्यतां यातं धर्मीहृत्वा सुरुक्तिः ॥
 यकात्रमसकं नशी वारुयद्वाप्नोतीजलादादश्वं विधागन नागिनीनाग राजयाः ॥ गान्धाश्ववमनाह्लादं गतो दायां
 चर्षंगनः ॥ स्ववेभ्रपाप्य उक्ता यत्र निषिद्धं ददतुः समं ॥ यथावयाः संगमा इह लुत्थेवाप्याप्यातामिति ॥ भर्तुं उक्ता तु
 पृष्टान्नं ननु काटत्रसीकिता ॥ तदा हस्तपदं सर्वं पूर्यतां वततायया ॥ वदवां स स्मनन् स्वाकं वाक्प्राप्तं पुनिवदिनं ॥

स्व०

३१

स्वस्मान्वाभ्यप्रहावेन सुन्दरवारुदा ॥ दालालं कनहं प्रेष्य आनयामास गौगृह ॥ द० भ० म० हात्सवाजाता नानावाद्यादिवादनेः ॥
नृत्यगीतादिप्रदिनेः सिन्दूरकं यनेरुथ ॥ धज्जदर्यं हाते धक्कात् क्रिया लाजादिपूषाकं ॥ धज्जदर्यं हा लाजाहिः पूष्ये ० नदनकं य
नेः ॥ राजादात्र पुनर्निर्मि कर्नकं लाप्रवणयत् ॥ यतिं मातत्र मावेंद्रा सपत्नी स्वस्तिवाद्यव ॥ ॥ नात्रदउवाच ॥ ००० कर्ना
जातथा ग्राही द्वयं माता तथेवव ॥ ज्ञानन्देनैवकाताथ ग्राह्यं गं वसंततं ॥ ॥ जगत्कथायः ००० द० भ० म० द० ००० स्वादि
मं वं नरुता रयातथा ॥ सुवर्ध्वी नाम्बत्ररुमिपूषकं सुद० ००० दानरुलं लरं सुद० ॥ ००० म० धरुलं पाप्य म० ला र० ग्यव
नीरुवत ॥ मनात्रर्थवसंप्राप्य यश्चैलाभमापूयात् ॥ ॥ १५१ ॥ ००० ति० श्री स्वस्तीनी यत्र म० धरुली आस्थानं म० र्यं स्वर्गं समा
पं ॥ ॥ नेवालज्जदं मज्जि वदनलं यो वत्तु शुक्रं तिथिपूर्वमाभ्या ॥ स्वस्तीनिकास्थानम० भवपूष्यं वदादिनन्दो अलिख
कृतार्थ ॥ १५१ ॥ ००० ॥

२४१ साल

आ'भ नरक काथ

2248

工

ASHA ARCHIVES